

لیلی و مجنون نظامی

به روایت نظم و نثر

به همراه شرحی کامل بر احوال نظامی گنجهای
و اثر جاودانه اش لیلی و مجنون

تألیف:

دکتر معصومه شصتی

دکتر سعید قنبری فشی

دکتر سیده شبنم لاجوردی زاده

انتشارات
شبنما

فرهیخته گرامی و ارجمند:

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود

ما را در رفع نواقص احتمالی و ارتقای کتاب، یاری نمایید.

نام کاربری پیام‌رسان و ارتباط با نویسندگان (تلگرام و...) @saeidghanbari64

s.ghanbari64@gmail.com

ایمیل نویسندگان

سرشناسه	شصتی، معصومه، ۱۳۵۲ -
عنوان قراردادی	لیلی و مجنون. شرح
عنوان و نام پدیدآور	لیلی و مجنون نظامی به روایت نظم و نثر: به همراه شرحی کامل بر احوال نظامی گنجه‌ای و اثر جاودانه‌اش لیلی و مجنون / مولفان معصومه شصتی، سعید قنبری فشی، سیده شبنم لاجوردی‌زاده.
مشخصات نشر	شهریار: شبنما، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۱۴۷-۱۰-۱ ریال ۱۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	ف.ب.
یادداشت	کتاب حاضر شرح بر کتاب "لیلی و مجنون" اثر الیاس بن یوسف نظامی است.
موضوع	نظامی، الیاس بن یوسف، ۹۵۳۰ - ۹۶۱۴ ق. لیلی و مجنون -- نقد و تفسیر
موضوع	Nezami, Elias - ibn - Yusuf . Leili va Majnoon--: Criticism and interpretation
موضوع	شعر فارسی -- قرن ۶ ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	Persian poetry -- 12th century -- History and criticism
شناسه افزوده	قنبری فشی، سعید، ۱۳۶۴ -
شناسه افزوده	لاجوردی‌زاده، سیده شبنم، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	نظامی، الیاس بن یوسف، ۹۵۳۰ - ۹۶۱۴ ق. لیلی و مجنون. شرح
شناسه افزوده	Nezami, Elias - ibn - Yusuf . Leili va Majnoon :
رده بندی کنگره	۱۳۹۷ ۹۱۳۰/۵ PIR
رده بندی دیویی	۸۱۳/۲۳
شماره کتابشناسی ملی	۵۲۸۴۱۰۹

*** حق چاپ برای نویسندگان محفوظ است ***

انتشارات شبنا

عنوان کتاب :	لیلی و مجنون نظامی به روایت نظم و نثر
مؤلفان :	دکتر معصومه شصتی
	دکتر سعید قنبری فشی
	دکتر سیده شبنم لاجوردی زاده
ویر تولید :	احسان طاهر نژاد
بفرا :	صدیقه رحمان دوست
ویر ستا :	احسان مؤمن نیا
طراح جلد :	اسماعیل پوریوسف
خطاط :	ابوالفضل کارگر
نوبت و سال چاپ :	اول، ۱۳۹۷
قطع و تعداد صفحات :	وزیری، ۱۶۷ ص
شمارگان (تیراژ) :	۱۰۰۰ نسخه
شابک :	۹۷۸-۶۱۴۷-۶۱۴۲-۱
قیمت :	۱۵۰۰۰ تومان
ناشر :	انتشارات شبنا
آدرس :	شهریار، وائین، میلاد ۳، گلشن ۱ پلاک ۱
تلفن تماس :	۰۹۱۲۸۵۵۱۱۳۵
فروش و پخش :	۰۹۱۲۷۵۶۴۹۹۰
شماره پیام رسان :	۰۹۱۰۰۷۴۰۹۹۳
تلگرام و سروش :	@Shabnama96
رایانامه (ایمیل) :	Shabnama96@chmail.ir
وبسایت :	www.Shabnama96.ir
با سپاس از :	مجید کلاشلو، امین کیانی، سید محمود حسینی، محمد عذیری

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

۱۳

لیلی و مجنون نظامی به روایت نظم و نثر

۱۹

در احوال نظامی گنجشای و اثر جاودانه‌اش لیلی و مجنون

۱۲۲

پیش‌گفتار

بدون شک بارها نام لیلی و مجنون را شنیده‌اید و می‌خواهید بدانید که داستان دلدادگی این دو دلدار چیست، که این قدر بر سر زبان‌ها افتاده و ضرب‌المثل کوی و برزن شده است؟! در زبان فارسی قدیم، «داستان» به معنی داستان بلند رمان به کار رفته است، مثل داستان‌های شاهنامه‌ی فردوسی، رستم و رازمن، لیلی و مجنون، خسرو و شیرین و... و کلمه‌ی داستان بلند رمان را در مقابل معنی سرنگی Romance (رمان قرون وسطی) می‌توان گذاشت و حتی می‌توان این کلمه را به جای اصطلاح «رمان» به کار برد.

در داستان‌های عشقی، قهرمان اصلی عموماً «عاشق و معشوق» هستند؛ در لیلی و مجنون، رقیب، در واقع رقیب نیست بلکه ازدواج‌های سطحی است که کار عاشق و معشوق را به دشواری می‌افکند.

نظامی به سبب عصیت قومی، به دلیل آنکه ملیت قوم ایرانی، به خاطر هجوم عرب‌ها به ایران و تسخیر امپراطوری ایران که در معرض خطر است، عرب بدوی و جاهلی در نابودی ایران و فرهنگ و زبان پارسی می‌کوشند، لذا نظامی شاهکار بی‌مانند خود را می‌آفریند. اصولاً شخصیت زنان ایرانی و محیط اجتماعی داستان‌های ایرانی با شخصیت زنان در داستان‌های عربی و محیط اجتماعی داستان‌های عربی کاملاً متفاوت هستند.

در واقع مطالعه‌ی این داستان رمانتیک نظامی، مقایسه‌ی فرهنگ میان عرب و عجم و سرچشمه‌های تفکر و اندیشه و باورهای این دو ملت است. جامعه‌ی لیلی و مجنون هرگونه عدول از آداب و سنن را رد می‌کند لذا داستان لیلی و مجنون، داستانی سراسر درد و داغ، سوز و هجران، خود آزاری و ژرف نگری، درون نگری سوخته دلان محروم از عشق است، آن هم در جامعه‌ی بسته‌ای که عشق در آن حرام است و عاشقی جرم است و زن، خیمه‌نشین و خانه‌نشین و نوحه‌گر است و حق انتخاب ندارد.

منظومه‌ی لیلی و مجنون نظامی در واقع، تصویر نگاه تحقیر آمیز و غیر انسانی به زنان عرب است که اوج این وضعیت اسف بار را می‌توان در ازدواج‌های ناعادلانه، عدم آزادی انتخاب در ازدواج، محرومیت‌های اجتماعی و اقتصادی زنان در عصر جاهلی و نابه‌سامان و ظالمانه و تاریک عرب دید.

خواننده در لیلی و مجنون با جامعه‌ای مواجه می‌شود که مردم آن توان نگاه معصومانه کودکی از سر مهر را به هم‌سن^۱ ناهم‌جنس خود ندارند و همه در صدد سرک کشیدن در کار یکدیگر و تجسس هستند. بنابراین چنین فرهنگی نمی‌تواند سلامت روانی جامعه را تضمین کند و انسانی زهریخته بسازد. در داستان لیلی و مجنون قدرت منطق، ضعیف است؛ لیلی و مجنون در جامعه‌ای سستی همراه با تعصبات خشک، باورهای جاهلی و تربیت نادرست زندگی می‌کنند. در این جامعه، الی به عنوان یک دختر، حق تصمیم‌گیری و حتی اظهار نظر درباره‌ی سرنوشت خود را ندارد.

در این داستان‌های عاشقانه، هدف نظامی ترسیم وضعیت اسف‌بار خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در عصر جاهلی و ظالمانه و تاریک عرب است. مردان عرب جاهلی، بزرگترین حق زن را که حق حیات و زنا^۲ بود، گرفته (زنده به گور کردن دختران) و در شعر نظامی جایگاه زن عرب که در پایین‌ترین موقعیت و مرتبه‌ی اجتماعی بوده است، پر واضح هست. تنزل مقام زن و قرار گرفتن در درجه‌ی پایین‌ترین جایگاه‌های مرد، در سراسر زندگی زنان عرب بدوی و در شعرهای عاشقانه‌ی پارسی، معهود است.

منظومه‌ی داستانی لیلی و مجنون یکی از آثار مشعشع ادب پارسی است. کلاسانی است که دیدار بر درخت و سبزه‌اش و هر گل میوه‌اش صفایی دارد که به وصف نیاید و چیدن را نشاید. این منظومه‌ی عاشقانه‌ی وهم‌انگیز و عامیانه است که با نقل نظامی و لطف بیان وی جذاب و خواندنی شده است. این منظومه نه تنها الهام بخش در آفرینش منظومه‌های خیال‌انگیز بوده است بلکه هم اکنون در آثار شاعران، نویسندگان، نمایش‌نامه‌نویسان و موسیقی‌دانان ملل مختلف خاور نزدیک، انعکاس دارد. بی‌تردید شهرت لیلی و مجنون در شرق از شهرت رومئو و ژولیت در غرب بیشتر است.

نگارندگان در به دست دادن خلاصه‌ی منظومه‌ی عاشقانه‌ی لیلی و مجنون نظامی سه انگیزه داشته‌اند: نخست آن‌که در تهیه‌ی کتاب درسی و دانشگاهی که از اهمیت ویژه در امر آموزش ادبیات غنایی برخوردار است و بایست منظور نظر اولیای محترم آموزش عالی کشور قرار گیرد، دیگر آن‌که زمینه‌ی آشنایی دانشجویان و خوانندگان را با سبک اندیشه و هنر نظامی فراهم بیاورد تا در چند جلسه‌ی درسی محدود، بتواند با افکار و شیوه سخن نظامی و عظمت و شکوه فرهنگ ایران و ایرانی و فصاحت زبان پارسی و حلاوت سخن شاعر جاده سخن، نظامی گنجهای وقوف یابند.

نگارندگان در تلخیص این داستان ضروری دانسته‌اند تا بدون دخل و تصرفی در کتاب و بدون کلی گوی، به نگارش جزئیات رویدادها، صحنه‌های عاشقانه‌ی لیلی و مجنون، مونولوگ‌ها، دیالوگ‌ها و محارای نامه‌های آن دو دل‌داده و... بپردازند. در این کتاب شرح جزئیات رویدادهای عاشق و معشوق، منظر نظر بوده است. بی‌تردید منظومه عاشقانه لیلی و مجنون یکی از ماندگارترین منظومه‌های عاشقانه‌ی پارسی در جهان است که خواننده با استاد داستان‌های عاشقانه که ریشه در ادب پهلوی دارد، استاد داستان رومانتیک مشرق زمین، شاعر جادو سخن، آیین‌های غیب، الیاس پدیده، یوسف، نظامی گنجهای آشنا می‌شود. انگیزه‌ی سوم آن‌که دانشجویان و خوانندگان با مطالعه‌ی منظومه‌ی غنایی نظامی بتوانند به عشق پاک عذری برسند. عشقی که پر حادثه‌تر از ابراهیم مرجزی‌تر از عصای موسی، خوش‌تر از زیبایی یوسف، باصلابت‌تر از غرور زلیخا و خوش‌تر از نفس عیسوی است. عاشقان!!!

بیایید به مولانا در پشت بام مکاشفه بگوییم، برای ما آواز بخواند و در مقابل چشم‌های موسی زمزمه کنیم:

تو کجایی تا شوم من چاکرت؟ چارُقت دوزم کنم شانه سرت
ای فدای تو همه بزهای من ای به یادت هی هی و هیهای من

بیایید سراسیمه به دنبال کسی بگردیم که اولین بار عشق را تلفظ کرد، دنبال اولین انسان عاشق...!

کسی که عشق را به پروانه ها و گنجشک ها یاد داد. کسی که عشق را در کاسبرگ غنچه ها ریخت تا از خوشحالی بشکفند.

کسی که برای اولین بار عشق را در نامه ای عاشقانه نوشت و به پای کبوتر بست ...

بیایید یک لیوان شعر سهراب بنوشیم!

بیایید در پیاده روی غزل های حافظ، بخوابیم!

و خواب سب های زیبا بینیم!

بیایید به دیدار شق برویم! و از عشق برای دل هایی که بوی شیرین فرهاد را دارند بگویم!

عشقی که به قلب سهراب، همین نزدیکی است!

عشق یعنی چه؟؟؟

عشق یعنی: شوریدگی شمع در المندای مکاشفه!

عشق یعنی: غزل مولانا در وصف نگاه ...!

عشق یعنی: حس حافظ به وقت سر آمدن غزل!

عشق یعنی: نقاشی کمال الملک از تصویر حد بر قلبش!

عشق یعنی: شیدایی شهیدان در موسم عاشقی!

لیلی در همه عمر جز نام عشق چیزی نگفت ...

و مجنون جز روی زیبای عشق چیزی ندید

راستی! عشق چه ساعتی به دنیا آمد؟!؟؟

کدام شاعر اولین بار عشق را سرود؟!؟؟

کدام تشنه، عشق را نوشید؟!?

صدای عشق در گوش چه کسی پیچید؟!?

و اولین بار در قلب چه کسی درخشید؟!?

می گویند: اولین درختی که نام عشق را شنید، ناگهان شاخه هایش پر از سیب شد.

وقتی چشم آسمان به عشق افتاد، پر از نور شد.

از عشق باید برای دل هایی گفت که بوی شیرین فرهاد را دارند.

عشق یعنی چه ؟

عشق یعنی: آشناتر از نجوای عاشقان در نسیم صبح، بهتر از هزار و یک افسانه، بلندتر از هر چه آرزو.

عشق یعنی: شنیدن تر از سلام لیلی و مجنون و دیدنی تر از وصال شیرین و فرهاد...

تایستان ۱۳۹۷

نویسندگان

www.ketab.ir